

Hrdinství a ctnosti (nejen) v lékařské profesi

Pojem hrdiny je většinou chápán v souvislosti s činem, který je mimořádný, zdravý či život ohrožující. Hrdinství vyžaduje odvahu a riskování vlastního života pro ušlechtilý cíl.

Prototypem byl v historii většinou muž, hrdina, válečník, a součástí specifické situace, ve které mohl hrdinství prokázat, byla jeho dobrovolnost, vlastní rozhodnutí, pochopení rizika a ohrožení života. Hrdina byl často zraněn či jinak ohrožen. Dodnes různé organizace či projekty hrdinství oceňují (např. Carnegie Hero Fund Commisions, Righteous Among the Nations, Heroic Imagination Project), také televize se tématu dlouhodobě věnuje (CNN, Heroes: An all-star tribute).

Pojem hrdinství je ale používán i v souvislosti s každodenní činností. Vysokoškolský student, např. medicíny, který nepodvádí, je svého druhu hrdinou a někteří autoři přepokládají, že disponuje určitými specifickými osobnostními charakteristikami, jako je statečnost, empatie, menší rozlišování mezi „já“ a „druzí“. V situaci vysokoškolského vzdělávání se pak mluví o „každodenním“ hrdinství, v protikladu k výjimečným a mimořádným činům velkých hrdinských postav historie. Zdánlivá samozřejmost, že lidé nelžou, nekradou či nepodvádějí, se tak posouvá do polohy mimořádného činu, až hrdinství.

V přelomové monografii *Character strengths and virtues: A classification and handbook* (Peterson a Seligman, 2004) jsou definovány dvě charakterové přednosti jako univerzální hodnoty, které mohou být spojovány s čestným chováním. Je to integrita (v angl. integrity, authenticity, honesty) – charakterová přednost, označující pravdivost k sobě samému, přesnému vyjadřování vnitřních stavů, záměrů a vazeb. Je součástí ctnosti označované jako odvaha. Integritu můžeme definovat např. jako „stabilní vzorec chování odpovídající hodnotám, ke kterým se daná osoba hlásí“. Osoba, která tuto charakterovou přednost reprezentuje, přijímá a přebírá odpovědnost za svoje pocity a chování. Vlastnost lze vyjádřit tvrzeními, jako „je důležitější být sám sebou, než být oblíbený“, „je důležité být otevřený a upřímný ke svým pocitům“, „vše jde lépe, když lidé říkají pravdu“. Poctivost (angl. fairness) potom je charakterová přednost, označující výsledek morálního usuzování, procesu, ve kterém lidé určují, co je morálně správně, co není a co je morálně odsouzené. Je součástí ctnosti označované jako Spravedlivost. Vlastnost lze vyjádřit tvrzeními, jako „není správně využívat druhé lidi“, „každému by se mělo měřit stejným metrem“, „všichni zasluhují respekt“.

Pro lékaře existuje v České republice řád Rytíř českého lékařského stavu. Jde o čestné ocenění, které uděluje od roku 1996 Česká lékařská komora osobnostem, které se zasloužily o rozvoj českého lékařství, humanismu nebo vykonaly významný občanský čin. Na rytíře je pasován vždy jeden oceněný za rok. Dochází k tomu při slavnostním shromáždění nebo sjezdu lékařské komory. V knize *Rytíři lékařského stavu – 14 portrétů významných českých lékařů* (autoři Pacner a Riebauerová) jsou popsány jejich profesní a občanské činy. Zdá se, že potřebu všimnout si mimořádných činů stále máme a ceníme si jak skutků spojených s ohrožením života, tak významných, námahu vyžadujících celoživotních profesních počinů. Jistě je to tak dobře.

Marek Preiss

doc. PhDr. Marek Preiss, Ph.D.

Psychiatrické centrum Praha
preiss@pcp.lf3.cuni.cz
